

ІСТОРИЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЇ

УДК: 528.9+911.3

Ігор КОЗАК, Ганна КОЗАК

АНАЛІЗ ПОСЕЛЕНЬ ЛЮБАЧІВСЬКОГО ПОВІТУ ВІД ПІ ПОЛОВИНИ XVIII
СТОЛІТТЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ GIS

Дослідження проведено у сучасних межах Любачівського повіту (*Lubaczowski powiat*) у Підкарпатському воєводстві (*województwo Podkarpackie*) у східній Польщі. Проаналізовано динаміку поселень від другої половини XVIII століття. Для цього застосовано карти та опубліковані історичні дані, які проаналізовано у програмі *ArcGIS 10.3* і *Quantum GIS*. У статті показано можливості програми *ArcGIS*. Територію повіту досліджено під кутом зору змін поселень. Для аналізу змін структури поселень використано серію карт (із бази «WIG» у мірлі 1:100 000 для 1936 року та із сервера «WMS» для 1965 і 2014 років). Показано зміни кількості сіл, чисельності господарств та динаміку чисельності українців та поляків. Охарактеризовано національний та релігійний склад від другої половини XVIII століття. На основі дослідження просторового розміщення поселень із застосуванням просторової статистики (тест просторової автокореляції Морана, аналіз еліпсів стандартних відхилень та аналіз середніх географічних центрів) проаналізовано характер поселень на території досліджуваного повіту. Показано подібну конфігурацію еліпсів стандартних відхилень і середніх географічних центрів для греко-католиків-українців у 1785 році та українців у 1939 році у межах Любачівського району. Масштаб і результати таких змін є цікавими для подальших досліджень, особливо в аспекті зміни традиційних сільських систем (ТСС), їх інфраструктури та культурних надбань.

Ключові слова: динаміка, поселення, ГІС, Любачівський район.

Постановка наукової проблеми та її значення. Статистичні дані не завжди об'єктивно показували національний та релігійний склад населення як в усій Галичині, про що писав Др. Володимир Кубійович [7], так і на досліджуваній території Любачівського повіту.

Виходячи із такої ситуації, вважаємо, що висвітлення даних щодо національного походження, а також віросповідання у межах Любачівського повіту протягом останніх кількох століть є вкрай важливим і потрібним.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. На даний час відсутні дослідження динаміки сіл на землях Любачівського повіту. Показано лише знищені (які існували до 1947 року) села на Розточчі [5]. Представлені у Любачівському музеї дані щодо релігійного та національного складу поселень Любачівщини є фрагментарними, а на місцевих офіційних веб-сторінках міст і сіл бракує інформації щодо зміни релігійного та національного складу поселень Любачівського повіту за останні кілька століть.

Формулювання мети та завдань статті. Метою праці є глибше дослідження характеру розселення в сучасних межах Любачівського повіту, у тому числі із залученням давніших матеріалів із 1785 року, а також їх аналіз із застосуванням геостатистичних методів дослідження, наявних у сучасних пакетах ГІС та комп'ютерних програм.

Матеріали і методи. Об'єктом дослідження були населені пункти у ландшафті сучасного Любачівського повіту Підкарпатського воєводства, який межує із Україною. При-

родні умови досліджуваної території Любачівського повіту сприяють давньому її заселенню та освоєнню, а також активному розвитку тут сільського господарства.

Дослідження динаміки населених пунктів повіту проводили шляхом нанесення їх розміщення у вигляді пунктів на карти станом на 1785, 1939 і 1965 рік у формі відповідних шарів у програмі QGIS.

Під час аналізу меж Любачівського повіту використано із даних WMS із Геопорталу. Також із Геопорталу взято дані для забудови із 1965 року. Дані для забудови та кількості господарств для 1939 року взято із акрушів Любачів (*Lubaczów*), Рава Руська (*Rawa Ruska*), Нароль (*Narol*), Ярослав (*Jarosław*) із Військового Географічного Інституту [12].

Для кожного із зазначених населених пунктів Любачівського повіту додано інформацію щодо кількості у них господарств, чисельності жителів із поділом на національність та віросповідання, починаючи із II половини XVIII століття, а конкретно із 1785 року щодо віросповідання [3] та 1939 року щодо національності [7].

Для аналізу розміщення поселень у часі застосовано *ArcGIS 10.3* і *Fragstats 4.1* [4; 11; 15]. Тест просторової автокореляції Морана, аналіз еліпсів стандартних відхилень та аналіз середніх географічних центрів виконано у програмі *ArcMap* [14]. Тест просторової автокореляції Морана дозволяє виявляти кластери у розміщенні поселень. Метод еліпсів стандартних відхилень показує напрямок і характеризує розміщення поселень на території повіту.

Метод середніх географічних центрів дозволяє виявляти центри у розміщенні населених пунктів у сучасних межах досліджуваного Любачівського повіту.

До прогнозування динаміки чисельності українців використано програму STELLA (System Thinking Experiential Learning Laboratory with Animation) [1; 2; 10]. Програма STELLA базується на підході аналізу динаміки систем. Вона є провідною сучасною програмою у галузі комп'ютерного моделювання динаміки систем. Її перспективному використанню сприяло те, що сама STELLA була запроєктована для користувачів-непрограмістів, для яких сам підхід до опису системи за допомогою диференціальних рівнянь є часто чимось незнайомим. Код моделі створюється у програмі STELLA автоматично. Вводити дані можна як з позиції інтерфейсу, так і з позиції коду.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як показують наші розрахунки, проведені на основі літературних даних З. Будзинського [3] у Любачівському повіті у 1785 році було 37893 греко-католиків (українців). Латинників було у 3,8 рази менше – лише 10091 осіб. Варто також зауважити, що до латинників З. Будзинський також зарахував українців, які щодня розмовляли українською мовою, але ходили до костелу, тому термін латинники у цього автора є некоректний. Коректно було б назвати римо-католики (поляки) та латинники (українці), як це вже було зроблено [7].

Але навіть незважаючи на це, домінування греко-католиків (українців) цілком наочне (рис. 1). Це домінування можна побачити за перевагою частки чорного кольору (рис. 1), сума чорного і сірого складає 100%.

Перевагу греко-католиків та українців (на 1785 рік є лише дані про релігійний склад, а на 1939 рік – дані про національний склад) на території Любачівського повіту підтверджують наступні дані аналізу карт із 1939 року (рис. 2), коли українців було 93710 осіб (темний колір у стовпчиках на рисунку), а поляків було у 3,7 рази менше – 25331 осіб (сірий колір).

Аналіз еліпсів розміщень (рис. 3) показав, що у 1785 році еліпс розміщення для греко-католиків, тобто українців, (чорний колір) охоплює більшу площу повіту, ніж для латинників (сірий колір). Це свідчить про натуральне більш рівномірне розміщення греко-католиків-українців у межах Любачівського повіту, ніж поляків, які зосереджувались більше у західній частині повіту. Розміщення середнього географічного центру для поляків (сірий трикутник) знаходиться майже на 10 км західніше від центру для українців (чорний трикутник).

У 1939 році еліпс розміщення для українців (темно-сірий колір) порівняно до 1785 року (чорний колір) майже не змінився, що підтверджує стабільність та довготривалість їх розселення на території Любачівського повіту.

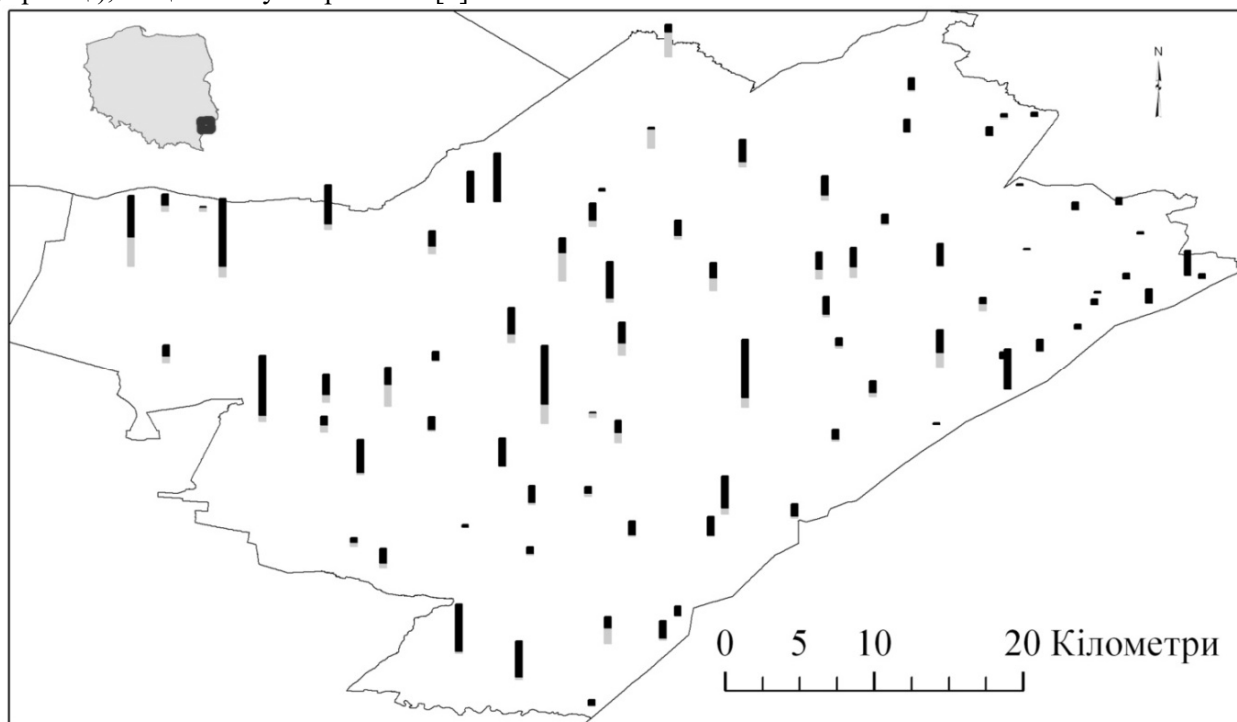

Рис. 1. Розміщення греко-католиків та латинників за З. Будзинським [3]

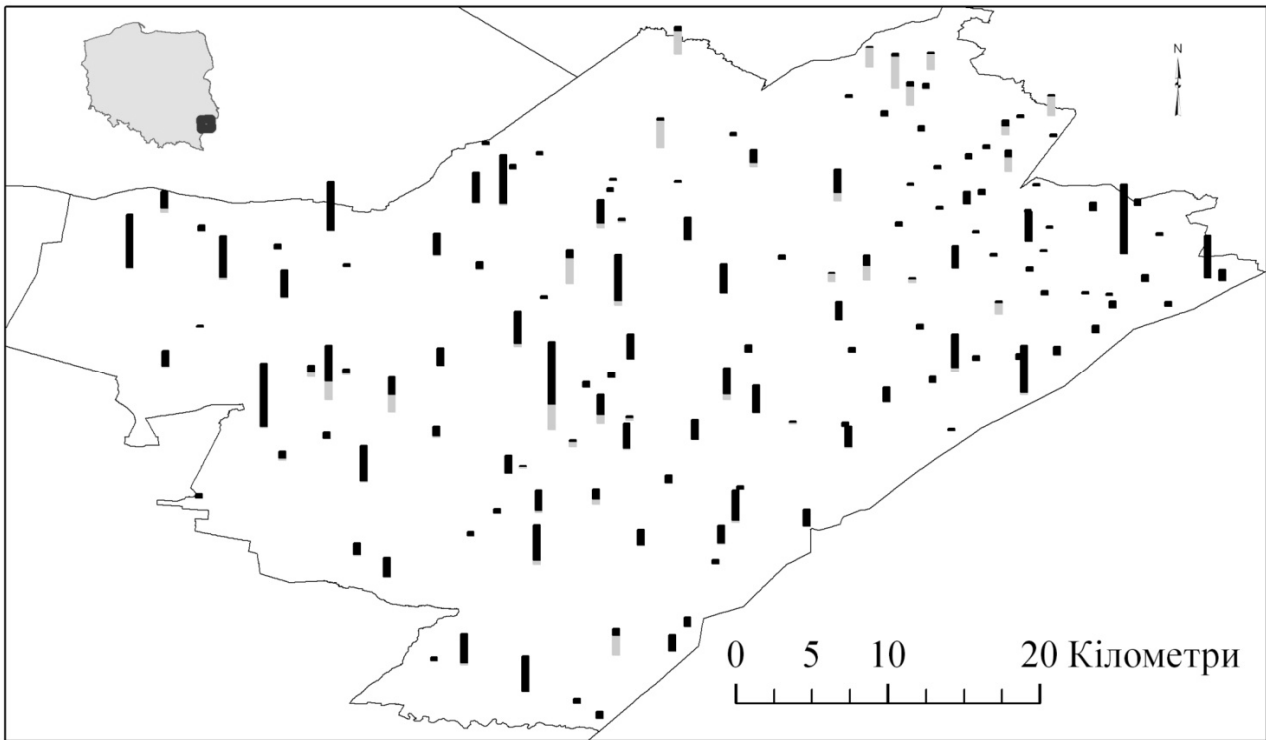

Рис. 2. Розміщення українців і поляків у Любачівському повіті у 1939 році (за даними В. Кубійовича [7])

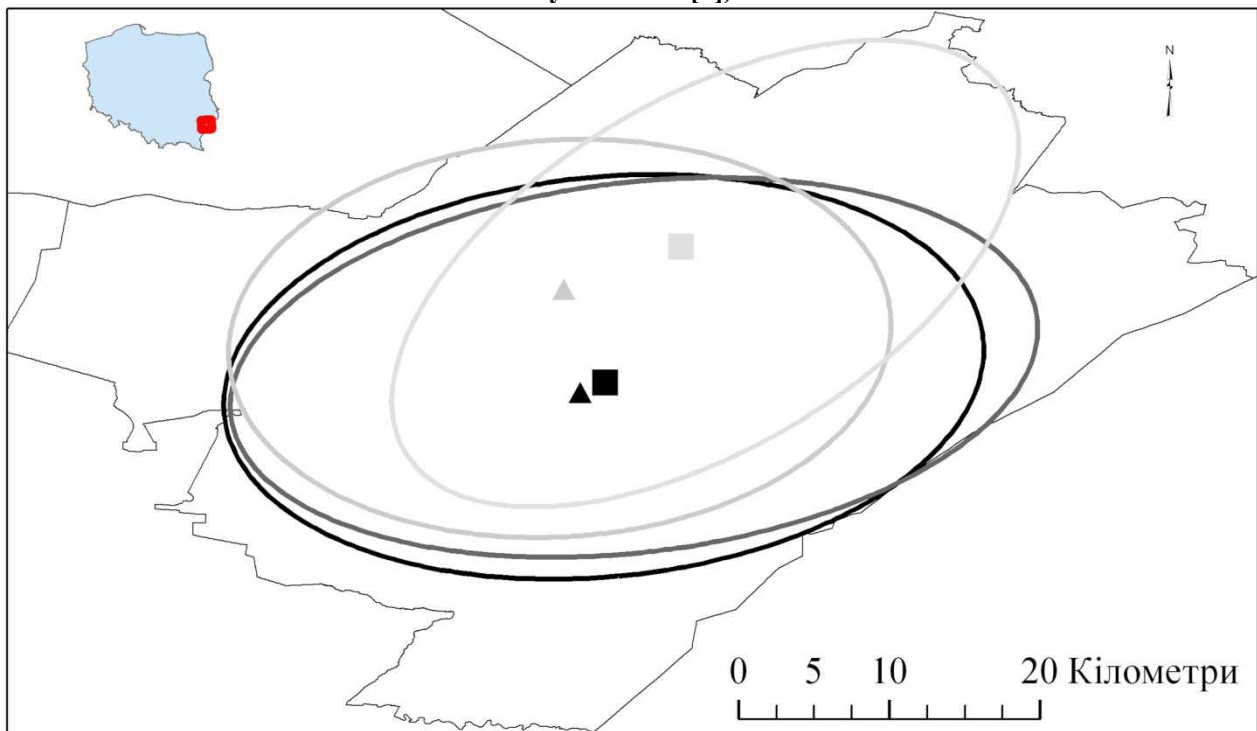

Рис. 3. Еліпси стандартних відхилень та центрів тяжіння

Тоді як еліпс розміщення для поляків у 1939 році (ясно-сірий колір) звужився і змінив орієнтацію порівняно до латинників (сірий колір). Це свідчить про менш рівномірне розміщення поляків на території Любачівського повіту. Переміщення середнього географічного центру для поляків більше, ніж на 10 км на північний схід у 1939 році підтверджує динамічний характер їх розселення. Як показав тест Морана, розміщення поляків у 1939 році

має кластеризований характер (Індекс Морана = 0,112372; $z = 3,0875$; $p = 0,0020$), що підтверджує їх групове розміщення, сформоване у процесі заселення території повіту.

Порівнюючи дані із 1939 і 1965 років вдалося відтворити понад 60 населених пунктів (рис. 4), які перестали існувати після 1947 року, тобто після виселення українців. Про відсутність цих сіл після 1947 року писали також і інші дослідники [5]. Як бачимо, розта-

шовані вони були переважно у східній частині Любачівського повіту.

Серед них такі населені пункти як: Хмілі (Chmele), Бірки (Borki), Червіньки (Czerwińki), Грушки (Hruszki), Дахани (Dahany), Длаки (Dłaki), Попова Долина (Dolina Popowa), Галанщина (Halańszczyzna), Каплиши (Kapliszce), Когути (Koguty), Кучері (Kuczery), Кузики (Kuzyki) коло Радружа, Кузики (Kuzyki) коло Домброви, Лужки (Łużki), Загора (Zagora), Монастир (Monasty), Медведі (Niedźwiedze), Німиця (Niemica), Занімиця (Zaniemica), Совтиси (Sołtysy), Великий Сопот (Sopot Wielki) Малий Сопот (Sopot Mały), Брусно Старе (Stare Brusno), Сухоліс (Sucholas), Салаші (Szalasy), Шістаки (Szustaki), Тиміші (Tymosze), Зайці (Zajęce), Лісова (Lasowa),

Керниця (Kiernica), Луг (Łuh), Піддубина (Poddebina), Дубина (Dębina), Гримачи (Hrymaki), Паламарі (Palamary), Завалила (Zawalyła), Щупи (Szczupy), Ставки (Stawki), Гримачки (Hrymaczki), Сохані (Sochanie), Юхи (Juchy), Юсики (Jusyki), Горайці (Gorajce), Станки (Stanki), Скаби (Skaby), Манчури (Manczury), Майдан (Majdan), Богуші (Bohusze), Онищаки (Onyszczaki), Дунаєцька Долина (Dolina Dunajecka), Долина (Dolina), Горай (Horaj), Грушка Любицька (Gruszka Lubyska), На нивах (Na Niwach), Стельмахи Гринявські (Stelmachy Hryniawskie), Смолин Андріївський (Smolin Andrzejewski), Куманів (Kumanów), Пренатка (Prenatka), Коляйці (Kołańce), Майдан (Majdan), Масюки (Masiuki).

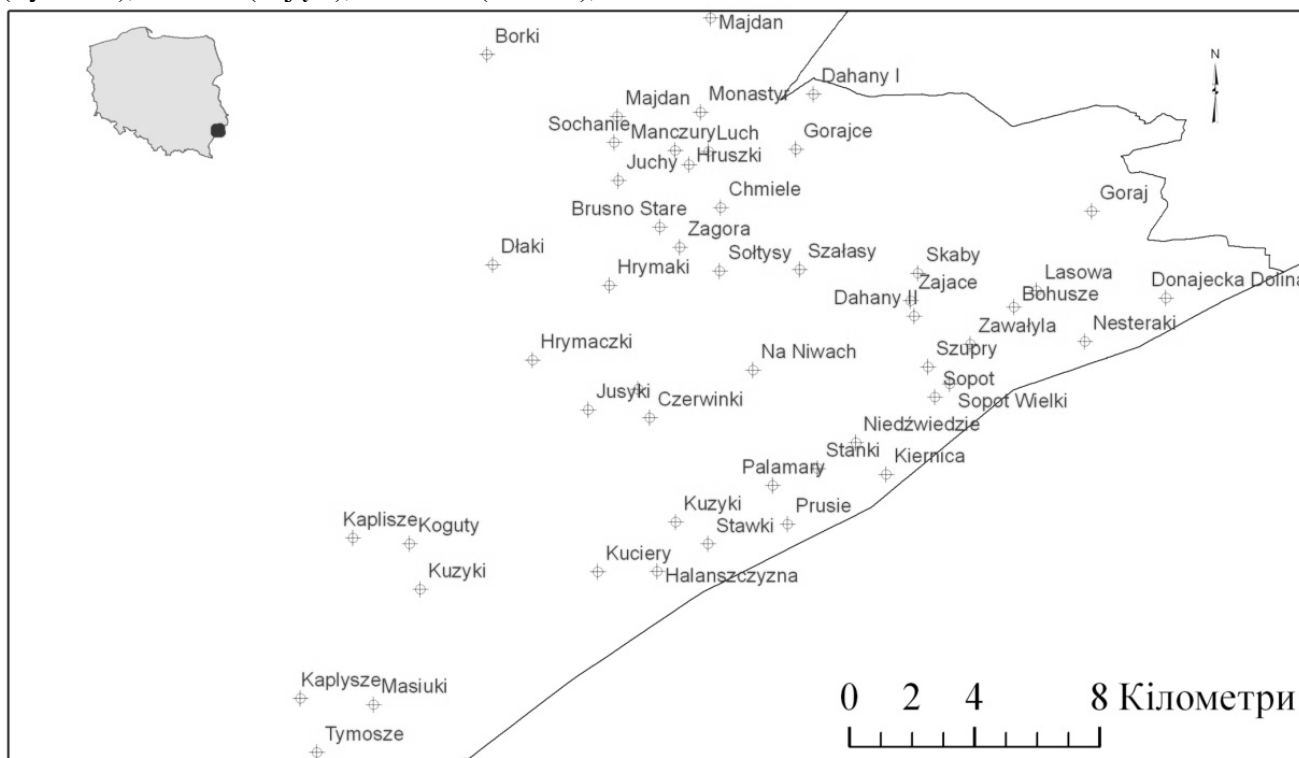

Рис. 4. Фрагмент карти населених пунктів, які існували до 1947 року

Аналіз кількості господарств показав, що у 1939 році на території Любачівського повіту було 19862 господарства. Після 1947 року ця кількість зменшилася на половину. Заселення території майже за 20 років, тобто у 1965 році, дещо збільшилось (за рахунок завезення сюди поляків), але показовим є те, що на сьогодні заселення території повіту є меншим, ніж у 1939 році. Якщо у 1939 році у тодішніх межах повіту було 128961 осіб (93710 українців, 25331 поляків, 9390 євреїв, та 530 німців), то у 2014 році у сучасних межах повіту проживає лише 56895 осіб. Тобто наслідки змін відчутні навіть через 70 років, і, мабуть, будуть відчутні і надалі.

Створена у програмі STELLA (System

Thinking Experiential Learning Laboratory with Animation) модель (рис. 5) дає можливість, виходячи із чисельності українців у 1939 році (початком прогнозу є 1939 рік), гіпотетично прогнозувати можливу їх чисельність аж до сьогодні у межах Любачівського повіту. Як уже було згадано, у 1939 році в Любачівському повіті (у сучасних його межах) проживало 93710 українців. Українські родини (греко-католики і православні) перед II Світовою війною були багатодітними [13] і потенціал приросту популяції був досить високим (темпер народження був майже у 2 рази вищим, від темпу смертності), що мало позитивний вплив на тодішній господарський розвиток Любачівського повіту. Народжувалось в 1.95 рази

більше людей, ніж помирало. Поділивши кількість народжених і померлих на загальну кількість, отримуємо темп цих процесів – народження (Births) та смертності (Deaths).

Вставивши ці дані до моделі (опрацьованої у програмі STELLA), спрогнозовано, що чисельність українців могла збільшитися до 143326 осіб до 2016 року.

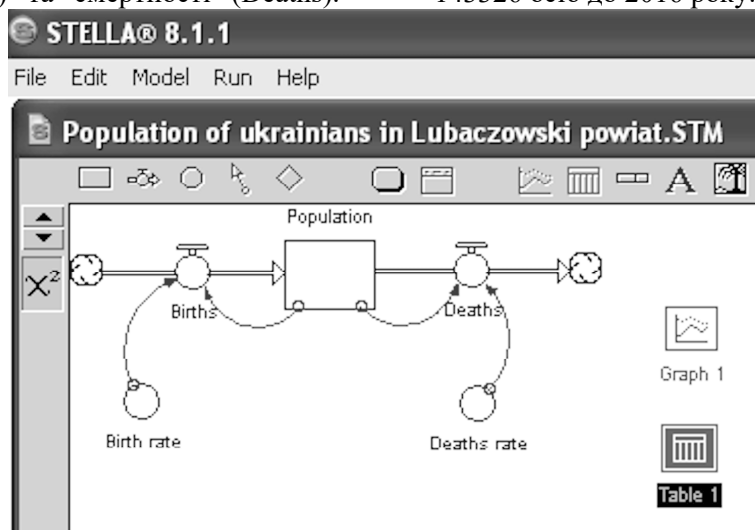

Рис. 5. Фрагмент моделі у програмі STELLA

Більшість сіл, у яких проживали українці, перестали існувати. А сітка заселення змінилась діаметрально. Характер цих сіл можна уявити, якщо проаналізувати діяльність неіснуючого на сьогодні села Старе Брусно. Це село у 1939 році нараховувало 112 господарств і 1150 жителів (серед яких 1075 українців, 70 євреїв та 5 поляків). На сьогодні як єдина пам'ятка про село зберігся лише унікальний цвинтар. Жителі села володіли кам'яним кар'єром і спеціалізувались на виготовленні надмогильних пам'ятників, званих Бруснівськими [6], які на сьогодні можна зустріти на цвинтарях від Замостя до Львова.

Перед II Світовою війною територія Любачівського повіту була густо заселена. Площа поселень (CA – Class Area) у 1938 році сягала понад 5,0 % від загальної площі досліджуваної території. У 1965 році цей показник зменшився майже на половину. На даний час площа поселень менша від довоєнного показника.

Після війни густота заселення зменшилась у кілька разів. Свідки українськості на території повіту на сьогодні це лише уцілілі церкви та цвинтарі. Створений «шлях» дерев'яної архітектури, на жаль, не охоплює усі церкви. А, отже, ті, що не включені до «шляху» - приречені на знищення, як наприклад, церква у Зміювиськах (Żmijowiska), у Вульці Зміювській (Wólka Żmijowska) та ін. А наявна інформація про церкви на «шляху» написана у таблицях польською, англійською та німецькою мовами, але чомусь не автохтонною українською

мовою. Щодо цвинтарів, то вони у занедбаному стані. Зникнення на території Любачівського повіту понад 60 поселень призвело до зміни традиційної сільської системи із багатою культурою та традиціями. Як показують інші дослідження [8; 9] структура і мозаїка сучасного ландшафту у значній мірі залежить від локальних подій, які мали місце на тій чи іншій території.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз змін у характері розселення у Любачівському повіті підтверджує домінування греко-католиків-українців (37893 у 1785 році) та українців (93710 у 1939 році).

Аналізуючи еліпси розміщень та середні центри для греко-католиків-українців у 1785 і для українців у 1939 році можемо підтвердити сталі і рівномірне їх розміщення у межах Любачівського повіту.

Підсумовуючи варто зауважити, що на території повіту перестало існувати понад 60 поселень. Різко зменшилась чисельність господарств. Змінилась структура ландшафту, характер традиційного ведення господарства. Також змінилась традиційна сільська система, яка формувалася тут століттями.

Проаналізовані зміни є типовими для польсько-українського прикордоння. Величина та наслідки таких змін цікаві для подальших досліджень, особливо з точки зору традиційної сільської системи та її культурних надбань.

Література:

1. Козак І. Проблеми і перспективи імітаційного моделювання в екології / І. Козак // Вісник Львівського Університету. Серія Географічна, – 2004. – N 31. – С. 132-138.

2. Kozak I. I. Ekologiczne modelowanie z zastosowaniem programu STELLA: Navchальный posibnyk / I. Kozak, V. Parpan. – Івано-Франківськ: Плаї, – 2009. – 189 с.
3. Budzyński Z. Ludność pogranicza Polsko-Ruskiego w drugiej Polowie 18 wieku / Z. Budzyński. – Przemysł-Rzeszów, 1993.
4. Giętkowski, T. Fragstats. [Електронний ресурс] // Ogólna instrukcja użytkownika. – Режим доступу до ресурсу: http://krajobraz.ukw.edu.pl/teaching/gk/struktura/instrukcja_fragstats.pdf
5. Kosiniak-Kamysz, K., Osobliwości turystyczne Roztocza Południowego / K. Kosiniak-Kamysz, K. Woźny, – Katowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego, 2010.
6. Kozak H. Analiza wstępna cmentarza greckokatolickiego w Starym Bruśnie do dalszej rewitalizacji. / H. Kozak, A. Stępień, I. Kozak // Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich. Studium przypadku / H. Kozak, A. Stępień, I. Kozak. – Warszawa: Wydawnictwo Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego, – 2014. – С. 363-371.
7. Kubijovych V. Ethnic groups of the South-Western Ukraine (Galyčyna-Galicia) 1.1.1939 / V. Kubijovych. – München: Logos, 1983.
8. Kuemmerle T. Cross-border comparison of land cover and landscape pattern in Eastern Europe using a hybrid classification technique. / T. Kuemmerle, V. C. Radeloff, K. Perzanowski, P. Hostert. Remote Sensing of Environment. – 2006. 103 (4): 449-464.
9. Kuemmerle T. Cross-border comparison of post-socialist farmland abandonment in the Carpathians / T. Kuemmerle, P. Hostert, V.C. Radeloff, S. van der Linden, K. Perzanowski, I. Kruhlov Ecosystem, – 2008. 11 : 614 - 628.
10. Kwaśniecki W. Dynamika Systemów jako metoda nauczania / W. Kwaśniecki // Symulacja komputerowa w nauczaniu ekonomii / Red. E. Radosińskiego. – Polskie Towarzystwo Symulacyjne. 1998
11. McGarigal K.M. FRAGSTATS: spatial pattern analysis program for quantifying landscape structure / K.M. McGarigal. – Corvallis: Oregon State University. 1994.
12. Skorowidz Map. 1:100 000. [Електронний ресурс] // Wojskowy Instytut Geograficzny. – Режим доступу до ресурсу: <http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100>
13. Soja M. Cykle rozwoju ludności Karpat Polskich w XIX i XX wieku / M. Soja. – Kraków, 2008.
14. Urbański J. GIS w badaniach przyrodniczych / J. Urbański. – Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008.
15. Zwierzchowska I. Możliwości wykorzystania programu Fragstats w badaniach środowiska przyrodniczego / I. Zwierzchowska, M. Stępniewska, D. Łowicki // Przegląd Geograficzny, 2010. 82, 1

References:

1. Kozak I. Problemy i perspektywy imitacyjnego modelowania w ekologii / I. Kozak // Visnyk Lvivs'koho Uniwersytetu. Serija Neohrafichna, – 2004. – N 31. – S. 132-138.
2. Kozak I. I. Ekologiczne modelowanie z zastosowaniem programu STELLA: Navchальный posibnyk / I. Kozak, V. Parpan. – Івано-Франківськ: Плаї, 2009. – 189 с.
3. Budzyński Z. Ludność pogranicza Polsko-Ruskiego w drugiej Polowie 18 wieku / Z. Budzyński. – Przemysł-Rzeszów, 1993.
4. Giętkowski, T. Fragstats. [Електронний ресурс] // Ogólna instrukcja użytkownika. – Режим доступу до ресурсу: http://krajobraz.ukw.edu.pl/teaching/gk/struktura/instrukcja_fragstats.pdf
5. Kosiniak-Kamysz, K., Osobliwości turystyczne Roztocza Południowego / K. Kosiniak-Kamysz, K. Woźny, – Katowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego, 2010.
6. Kozak H. Analiza wstępna cmentarza greckokatolickiego w Starym Bruśnie do dalszej rewitalizacji. / H. Kozak, A. Stępień, I. Kozak // Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich. Studium przypadku / H. Kozak, A. Stępień, I. Kozak. – Warszawa: Wydawnictwo Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego, – 2014. – С. 363-371.
7. Kubijovych V. Ethnic groups of the South-Western Ukraine (Galyčyna-Galicia) 1.1.1939 / V. Kubijovych. – München: Logos, 1983.
8. Kuemmerle T. Cross-border comparison of land cover and landscape pattern in Eastern Europe using a hybrid classification technique. / T. Kuemmerle, V. C. Radeloff, K. Perzanowski, P. Hostert. Remote Sensing of Environment. – 2006. 103 (4): 449-464.
9. Kuemmerle T. Cross-border comparison of post-socialist farmland abandonment in the Carpathians / T. Kuemmerle, P. Hostert, V.C. Radeloff, S. van der Linden, K. Perzanowski, I. Kruhlov Ecosystem, – 2008. 11 : 614 - 628.
10. Kwaśniecki W. Dynamika Systemów jako metoda nauczania / W. Kwaśniecki // Symulacja komputerowa w nauczaniu ekonomii / Red. E. Radosińskiego. – Polskie Towarzystwo Symulacyjne. 1998
11. McGarigal K.M. FRAGSTATS: spatial pattern analysis program for quantifying landscape structure / K.M. McGarigal. – Corvallis: Oregon State University. 1994.
12. Skorowidz Map. 1:100 000. [Електронний ресурс] // Wojskowy Instytut Geograficzny. – Режим доступу до ресурсу: <http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100>
13. Soja M. Cykle rozwoju ludności Karpat Polskich w XIX i XX wieku / M. Soja. – Kraków, 2008.
14. Urbański J. GIS w badaniach przyrodniczych / J. Urbański. – Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008.
15. Zwierzchowska I. Możliwości wykorzystania programu Fragstats w badaniach środowiska przyrodniczego / I. Zwierzchowska, M. Stępniewska, D. Łowicki // Przegląd Geograficzny, 2010. 82, 1

Анотація:

Козак Ігорь, Козак Ганна. АНАЛІЗ СЕЛЕНИЙ ЛЮБАЧОВСЬКОГО РАЙОНА ОТ П ПОЛОВИНЫ XVIII ВЕКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГИС.

Исследование проведено в актуальных пределах Любачовского района в Подкарпатском воеводстве в восточной Польше. Представлена динамика селений в Любачевском районе со второй половины 18 века. Для этого использованы карты и опубликованные исторические данные, которые проанализировано в программе ArcGIS 10.3 и Quantum GIS. В статье показано возможности программы ArcGIS. Территорию района исследовано в аспекте изменения селений. При анализе структуры селений использовано серию карт (из базы «WIG» в масштабе 1: 100 000 для 1936 года и з сервера «WMS» для 1965 и 2014 годов). Показано изменения количества сел, численности хозяйств и динамику численности украинцев по сравнению с численностью поляков. Охарактеризовано национальный и религиозный состав со второй половины 18 века. На основе исследования пространственного размещения поселений с применением статистических анализ (тест Морана, эллипсы отклонений и средние центры тяжести) показано характер селений в пределах Любачовского района в Польше. Показано подобную конфигурацию эллипсов стандартных отклонений и средних центров тяжести для греко-католиков-украинцев в 1785 году и украинцев в 1939 году в границах Любачовского района. Масштаб и результаты таких изменений являются интересными для дальнейших исследований, особенно в аспекте изменений традиционных сельских систем (ТСС), их инфраструктуры и культурных достижений.

Ключевые слова: динамика, селения, ГИС, Любачовский район.

Abstract:

Kozak I., Kozak H. ANALYSIS OF SETTLEMENTS OF LUBACZIV COUNTY SINCE 2ND HALF OF 18TH USING GIS.

The study was conducted within the actual area of Lubacziv district in Podkarpackie voivodship in Eastern Poland. The dynamics of settlements of Lubacziv district from the 2nd half of the 18th century was discussed. Maps and historical data were analyzed in the ArcGIS 10.3 and Quantum GIS programs. In the study there were presented possibilities of applying the ArcGIS for Desktop 10.3 program. We analyzed the Lubacziv district in terms of the changes of settlements and used maps for the analysis of changes in its structure. The first of these was the historical map, namely the tactical map of WIG in scale 1: 100 000 from 1936. Next we analyzed maps from 1965 and 2014, which were prepared applying the WMS server. The changes in the number of villages, households and population dynamics of Ukrainians in comparison with the number of Poles were shown. Ethnic and religious composition from the 2nd half of the 18th century was evaluated. Based on the study of spatial placement of settlements with the use of statistical analysis (Spatial autocorrelation - Moran test, Standard Deviation Ellipse and Mean Center) the character of settlements distribution on the Lubacziv district was presented. There was confirmed a similar configuration of Standard Deviation Ellipses and Mean Center for Greek-catholic and Ukrainians in Lubacziv district. The scale and results of such changes are interesting for future research, mainly in terms of the change of traditional village infrastructure and its culture.

Keywords: dynamics, settlements, GIS, Lubacziv district.

Робота виконана на кафедрі ландшафтної екології та кафедрі охорони навколишнього середовища та ландшафту Люблінського католицького університету імені Іоана Павла II, Польща

Рецензент: проф. Свинко Й.М.

Надійшла 12.11.2016р.

УДК 913(477.87)

Мирослава ВЛАХ, Михайло КАЧАЙЛО

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

Виділено головні етапи формування адміністративно-територіального устрою Закарпатської області, зокрема досліджено історико-географічні особливості адміністративного поділу регіону в умовах перебування у складі Київської держави, Угорського королівства, Австро-Угорщини, Чехословаччини, Угорщини, СРСР і незалежної України. Встановлена історична тенденція ускладнення адміністративно-територіального устрою регіону: від чотирьох комітатів угорського періоду (Ужанського, Березького, Уточанського, Марамороського), автономної Підкарпатської Русі чехословацького періоду до 13 адміністративних районів періоду СРСР і України. Підкреслено, що адміністративно-територіальний поділ регіону, сформований в умовах командно-адміністративної системи управління радянського періоду, не відповідає сучасним реаліям соціально-економічного і суспільно-політичного життя. Децентралізація влади і створення об'єднаних територіальних громад – головні шляхи оптимізації адміністративно-територіального устрою Закарпатської області.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій; комітати; райони; міста обласного значення; об'єднані територіальні громади.

Постановка проблеми. У зв'язку з проведенням в Україні адміністративно-територіаль-

ної реформи між науковцями та управлінцями ведуться дискусії та суперечки щодо проектів